

Català, castellà i les altres llengües.

Perspectives sociolingüístiques per a una Catalunya futura¹

Sóc conscient del gran honor que em feu en invitar-me a presentar les meves idees sobre un possible futur de la situació sociolingüística a Catalunya. Espero que les meves reflexions estiguin a l'altura de les circumstàncies. Així, doncs, el que faré és continuar, en part, algunes reflexions meves publicades recentment.² Voldria començar parlant d'alguns dels problemes que es poden presentar en el moment mateix del canvi de l'Estatut, després m'ocuparé del marc legal i demogràfic i, finalment, entraré en alguns detalls respecte a les llengües i a les comunitats.

1. Qüestions prèvies

Suposem que els problemes previs es resolguin d'una manera més o menys satisfactòria abans del 9 de novembre de 2014. Això voldria dir, entre altres coses, que:

- L'Estat espanyol accepti el fet d'una consulta o un plebiscit sobre l'Estatut futur de Catalunya (únicament a Catalunya, naturalment).
- La Unió Europea simplifiqui el procés d'una renegociació de l'adhesió d'una Catalunya independent a la Unió, és a dir, que no continuï la seva actitud actual de tancar els ulls davant d'una situació imminent.
- El plebiscit a Escòcia del 18 de setembre de 2014 rebi una majoria clara per a la independència.

---

¹ Agraeixo a Pia Jardí la seva lectura atenta i crítica del meu text.

² Georg Kremnitz (2012), «Convergencias/divergencias de comunidades lingüísticas en el marco español», a Henrique Monteagudo (ed.), *Linguas, sociedade e política. Un debate multidisciplinar* (pàg. 43-74), Santiago de Compostel·la, Consello da Cultura Galega; Georg Kremnitz, «Del compromís de la transició a la confrontació quotidiana. De la Constitució de 1978 fins a la sentència del Tribunal Constitucional de 2010», a Carsten Sinner i Katharina Wieland (ed.), *Normalitat. El català en la vida quotidiana* (en premsa; la versió alemanya es pot consultar a: http://www.katalanistik.de/fileadmin/verband/dkv/documents/Vortrag_Kremnitz.pdf).

- Els incidents d'Ucraïna no tinguin unes repercussions gaire negatives en l'evolució política en general.

Fins ara, cap d'aquestes qüestions no s'ha resolt. El Govern espanyol diu que una consulta així no es preveu en la Constitució i que, per tant, no es pot fer ni es pot permetre organitzar-la. Cal acceptar que el text de la Constitució parla (en versió catalana) de la «indissoluble unitat de la nació espanyola» (art. 2), però la base d'aquesta constitució fou, també, un compromís que havia de permetre a Catalunya fer una evolució cultural, lingüística i econòmica pròpies. A partir dels anys noranta, aquest compromís es va anar trencant cada cop més sovint per part dels successius governs espanyols. Ja l'Estatut d'Autonomia del 2006 mostrà que, de la confiança mútua de la Transició, en quedava poca cosa: per a mi, aquest Estatut regulava moltíssims detalls, i això vol dir que no deixava cap llibertat interpretativa, un indicatiu evident de desconfiança de la part que té menys possibilitats d'actuació, és a dir, de Catalunya. Això hauria d'haver estat un senyal d'alarma que les coses no anaven bé.³ Finalment, la ruptura més o menys oberta es va fer visible per a tothom amb les decisions del Tribunal Suprem el juny del 2010.⁴ Amb aquestes decisions, les bases del compromís foren abandonades i, per consegüent, molts catalans començaren a pensar en aquell moment en la independència. La denegació constant del Govern espanyol actual de renegociar nous compromisos que tinguessin en compte les reivindicacions dels catalans va tancar el camí constitucional cap a una solució del conflicte i va mostrar que en els continguts de la Constitució, almenys segons la interpretació del govern actual —hi ha interpretacions diferents de la situació del dret internacional segons les quals el dret a l'autodeterminació és un dret inalienable dels pobles (qui defineix, però,

---

³ Consulteu, per exemple, el [parlament](#) que el meu amic el difunt doctor Joan Solà va fer l'1 de juliol de 2009 al Parlament de Catalunya i que expressa d'una manera molt clara les preocupacions dels grups més atents a la situació ja abans del 2010: Joan Solà (2009, 14 de juliol), «La paraula», *El Temps* (pàg. 76-79). Aquest article també es pot trobar a internet.

⁴ És, entre d'altres, Jordi Pujol, expresident de la Generalitat de Catalunya, qui insisteix molt sobre aquesta ruptura. Consulteu, per exemple, [l'entrevista recent](#) que li han fet al diari *Süddeutsche Zeitung* el 28 de març de 2014 (pàg. 7).

quin d'ells és un poble?)—,⁵ no hi havia cap solució per a aquesta qüestió. El Govern espanyol encara intenta obstruir amb mesures d'intimidació el camí cap a una consulta popular, però pot arribar fins al punt d'utilitzar la via violenta? Sembla poc probable. És evident, també, que l'immobilisme estatal potencia la voluntat dels catalans.

El Govern del Regne Unit ha pres un altre camí per evitar la independència d'Escòcia: permet que el plebiscit es faci, però fa servir sobretot arguments socials i financers per a declarar aquesta independència no viable. D'aquesta manera, crea dubtes.⁶ Per ara no es pot dir que la consulta a Escòcia tingui incidència sobre el comportament dels catalans.

Un problema crucial és i serà la política de la Unió Europea (UE). Fins ara no té una actitud clara respecte als moviments forts d'independència: es va acceptar, amb excepció d'alguns estats (entre els quals Espanya), la independència declarada unilateralment de Kosovo (*Republika e Kosovës*) el 2008, i abans, el 2006, la de Montenegro (*Crna gora*), totes dues separades de l'Estat de Iugoslàvia-Sèrbia. En tots dos casos hi havia grups que volien sortir d'un estat que sentien com a repressiu o ineficaç, o totes dues coses alhora, i que la UE considerava aleshores més o menys antagonista. El fet que ni Iugoslàvia ni els dos estats nous pertanyien a la UE facilitava aquestes decisions. Però la UE actualment no accepta (almenys oficialment) la independència de Crimea i la seva integració en la federació de Rússia. Ucraïna és un estat considerat actualment aliat a la UE, mentre que la Rússia de Putin es veu com la prolongació històrica de la Unió Soviètica del passat (i realment hi ha molts indicis que corroboren aquesta interpretació). D'altra banda, però, no hi ha dubte que Crimea, que des del 1783 era de Rússia, té una població majoritàriament russa, i que el «regal» que Khrushxov va concedir el 1954 a

---

⁵ Consulteu, amb relació a aquest assumpte, el llibre molt ben informat però desil·lusionat de Jörg Fisch (2010), *Das Selbstbestimmungsrecht der Völker. Die Domestizierung einer Illusion*, Munic, Beck.

⁶ Per a saber-ne els detalls, vegeu l'article de Laura Pous (2013), «[Independence: does the EU really have nothing useful to say?](#)», *Catalan International View* (núm. 16, hivern 2013-2014, pàg. 16-21).

Ucraïna es va fer sense consultar-ne la població. En el moment de la seva independència, els polítics ucraïnesos això ho sabien i haurien hagut de reforçar els sentiments proucrainesos de la població, almenys els governs que es reivindicaven en la «revolució taronja». Però no ho van fer. En cada crisi són presents els moviments de separació, però fins ara no s'havien produït. I ara el Parlament ucraïnès, en una de les primeres decisions que ha pres, ha retallat l'estatus de la llengua russa al país; una política més contraproductent és difícilment imaginable. Era una clara invitació a sortir del país. De cap manera no vull defensar les ingerències russes en aquesta situació, són signes d'un imperialisme renovat. Cal dir que el comportament de la Federació Russa és també poc explicable: si hagués volgut (o pogut) acceptar un plebiscit amb control internacional, l'hauria guanyat, no amb 96% dels vots, però sí amb una majoria clara i sense violar el dret internacional. Això vol dir, entre altres coses, que el Govern rus tampoc no estava preparat per a la situació i n'ha fet una utilització oportunista. És clar que les minories a la península de Crimea, sobretot els tàtars, temen una actitud russa que coneixen del passat; si la UE volia intervenir a favor dels interessos de la població, hauria estat necessari insistir en els drets de les minories. Però tothom sabia que la lleialtat de la majoria russòfona de la Península envers Ucraïna era relativa. No calia posar-ho a prova. La conseqüència més greu de les tensions actuals és una negació més forta del dret a l'autodeterminació per part dels governs europeus.

En relació amb tot això, cal no perdre de vista una altra evolució recent a la UE, és a dir, la «re-estatalització»: en els anys vuitanta i noranta tothom tenia la impressió que el pes relatiu dels estats constituïts disminuïa tendencialment, mentre que el de les regions augmentava. La política europea de Jordi Pujol, com a president de l'Associació de les Regions, anava clarament en aquesta direcció. Una continuació d'aquesta tendència i un reforçament d'aquesta política haurien donat més possibilitats a les regions, sobretot a les que tradicionalment han tingut una forta personalitat. Però l'admissió de molts estats nous, com a conseqüència de la implosió del camp prosoviètic —alguns dels quals tenien problemes evidents d'autodefinició i per consegüent no participaven realment en els ideals europeus

(en algun cas es pot arribar a dir que sobretot volien aprofitar les subvencions europees)— ha fet que es perdés aquesta tendència d'integració; a més, la predominança de polítics conservadors en l'últim decenni (però també la crisi econòmica) ha reforçat la tendència a la reafirmació dels estats existents, tendència que obliga a tenir menys en compte la voluntat dels grups de ciutadans. Personalment crec que el rebuig actual de la UE que molta gent sent és en gran mesura una conseqüència d'aquest estroncament, i potser la continuació de la regionalització hauria evitat algunes crisis internes. La gent acceptaria més fàcilment la construcció europea si aquesta avancés, simbòlicament i pràcticament. Segons la meua opinió, l'independentisme català actual s'explica, en una part no gens negligible, per aquest conjunt de circumstàncies.

Ara l'elaboració d'una política democràtica i respectuosa dels drets dels ciutadans és una urgència de la UE. Cal esperar que la comissió futura de la Unió que es formarà després de les eleccions d'enguany s'ocupi amb rapidesa i prudència d'aquest assumpte.

Aquestes seran algunes de les circumstàncies dins de les quals es produirà la consulta del 9 de novembre de 2014. És a dir, la situació serà complicada. Per a anar cap a la independència, en primer lloc caldrà un vot clar —com més massiu sigui aquest vot, menys estats i institucions europees el podran ignorar—, però també caldrà evitar errors, perquè es poden pagar molt cars. De tota manera, els estats existents observaran amb una atenció màxima —i moltes vegades sense gaires simpaties per Catalunya— tot això que passarà; caldrà, doncs, evitar errors.

2. Conseqüències versemblants d'una independència: moviments migratoris i possibilitats jurídiques

És previsible que hi hagi un temps d'incertituds i de poca estabilitat jurídica. Cal que aquesta fase sigui com més breu millor. D'altra banda, hi haurà moviments migratoris: catalanoparlants dels altres Països Catalans que es voldran establir a

Catalunya, i, d'altra banda, castellanoparlants que no s'hi voldran quedar més. Seria bo que aquests moviments es poguessin fer sense problemes i sense gaire soroll. Naturalment, seria millor, encara, que no es fessin, però hi haurà gent de cada costat que no acceptarà el veredict de la majoria. A més, cal pensar que una majoria per la independència pot generar contradiccions internes a la resta dels Països Catalans: d'una banda, això pot menar, per raons diverses, cap a un reforçament de l'espanyolisme i, de l'altra, a una recatalanització de determinades capes de la població. Però, globalment, cal comptar amb una lenta descatalanització de la resta dels Països Catalans de l'Estat espanyol, i això pot provocar, en un termini més llarg, un moviment de migració cap a Catalunya, sobretot si Catalunya té un cert èxit econòmic i social.

Seria útil que la Catalunya independent facilités aquests moviments. Això es podria fer de dues maneres: d'una banda, facilitar als habitants la possibilitat d'obtenir la doble nacionalitat, cosa que els podria permetre decidir-se d'una manera tranquil·la i sense presses; d'altra banda, preveure per al dret dels ciutadans el *ius soli*, de manera que *tota* persona nascuda a Catalunya tingui la nacionalitat catalana i es pugui integrar sense problemes.

Si la nova Catalunya independent es mostra com un país acollidor i obert, crec que l'argument de la falta de solidaritat, un argument que avui s'utilitza moltes vegades contra la independència, desapareixeria aviat.

Això val també per als immigrants que ja viuen al país. Entre ells hi ha dos subgrups: els que s'integren fàcilment i els que tenen dificultats d'acceptar la catalanitat de Catalunya. Una part dels que no l'accepta deixarà aviat el país; per als altres caldria mantenir el clima generalment acollidor que ha caracteritzat Catalunya fins ara.

Potser podria ser útil definir el terme de *ciutadania* de dues maneres: d'una banda, caldria parlar de *ciutadania política*, que seria clarament la mateixa per a tothom; però, d'altra banda, també caldria parlar de *ciutadania cultural i lingüística*, que permetria als diferents grups lingüístics que viuen a Catalunya viure amb les seves

pròpies llengües i cultures. Això els podria mostrar que no hi ha pressió assimiladora i podria ser un argument contra l'acusació —que vindrà inevitablement des de fora— de nacionalisme ultrancer, etc. Si això es recollís, d'alguna manera, en la nova constitució, podria ser un argument fort a favor del caràcter democràtic del nou estat i, al mateix temps, una invitació als altres estats, sobretot europeus, a pensar en reglaments d'aquesta mena. Aquesta proposta no va en la direcció d'una separació dels grups existents; al contrari, és clar que el més important en una societat és la comunicació interna i caldrà fer-ho tot perquè els grups es comuniquin entre ells. El respecte mutu i el reconeixement de les diferències em sembla un element clau en aquesta qüestió. Ho repeteixo amb molta insistència: en un estat nou és fonamental procurar la comunicació i el respecte entre tots. Amb això els problemes (inevitables) es podran superar; sense això hi ha un perill per a la nova societat. Cal que no hi hagi ni vencedors ni vençuts.

El respecte dels drets humans també permetrà a la Catalunya futura insistir sobre els drets inalienables que tenen els ciutadans catalans com a europeus i que no es podran negar d'un dia a l'altre. Laura Pons va insistir en aquest punt, parlant del plebiscit a Escòcia:

Scottish citizens have rights as European citizens and these cannot be done away with so easily.⁷

La mateixa observació val per als ciutadans catalans, i si la UE no es vol trair a si mateixa, caldrà que mai no ho oblidí.

3. El problema de les llengües

És clar que la distribució dels papers de les diverses llengües que es parlen a Catalunya ha de prendre com a fonament la pràctica realment observable. Si en fem la relació, hi ha el català i el castellà, l'occità aranès, les llengües de la immigració i, finalment, algunes llengües que serveixen sobretot de vehicles de

---

⁷ Laura Pons, *op. cit.*, pàg. 21.

comunicació intergrup, diguem-ne llengües internacionals. Parlarem de cada grup en particular.

3.1. El català

El català és la «llengua pròpia» de Catalunya (i de la resta dels Països Catalans).⁸ Per cert, l'argument històric tot sol no és suficient per a reivindicar una posició (cal pensar que les migracions de pobles sencers o l'abandó de llengües per grups, sigui per la raó que sigui, són arguments contraris), però com que la seva pràctica —tant parlada com escrita— a Catalunya mai no ha estat interrompuda, malgrat les prohibicions dels reis Borbons i de les dictadures de Primo de Rivera i de Franco, el seu estatus com a primera llengua oficial sembla evident. Hi ha un argument complementari de pes: la posició de la llengua ha estat sempre un dels punts simbòlics del litigi entre Barcelona i Madrid, i les manifestacions del juliol del 2010 i del setembre del 2012 van ser —no únicament, però sí com un element important— manifestacions en defensa de l'idioma català i del seu ensenyament. És clar que les argumentacions econòmiques també hi tenien un paper crucial, però el valor simbòlic de la llengua va ser i és primordial (cosa difícilment imaginable per a molts europeus que viuen en situacions diferents i una de les raons importants de la incomprensió de les posicions catalanes fora del país). Sembla, doncs, evident que el català ha de ser la «primera llengua oficial» (l'Estatut del 2006 va assajar en va de conferir-li aquesta posició). Crec que això també es pot argumentar quan hom veu que gent que moltes vegades no parla la llengua hi confereix un valor simbòlic. Nogensmenys, cal evitar que aquest paper simbòlic superi, a la llarga, la

---

⁸ La bibliografia sobre el terme *llengua pròpia* comença a ser abundant. Dels últims articles que s'han publicat, podeu consultar els següents: Joan Ramon Solé i Durany (1996), «El concepte de llengua pròpia en el dret i en la normalització de l'idioma a Catalunya», [Revista de Llengua i Dret](#) (núm. 26, pàg. 95-120); Alain Viaut (2004), «Pertinence de la notion de langue propre hors d'Espagne», *Quo vadis, Romania?* (núm. 23, pàg. 92-103); Joan Ramon Solé i Durany (2007), «La notion légale de la langue propre en Catalogne», a Alain Viaut (ed.), *Variable territoriale et promotion des langues minoritaires* (pàg. 111-120), Pessac (França), Maison des Sciences de l'Homme d'Aquitaine; Ursula Wurl (2011), «El concepte jurídic de llengua pròpia», [Revista de Llengua i Dret](#) (núm. 56, pàg. 37-64).

funció comunicativa. Si l'oficialitat del català arriba per mitjà d'una llarga presència comunicativa en l'ensenyament i en tots els mitjans, tot fa pensar que tindrà prou força atractiva per a guanyar més i més parlants. Potser no és inútil de recordar el fet que amb una mica de convicció hom guanya més amics que amb moltes prescripcions.

3.2. El castellà

La situació del castellà en una nova Catalunya serà sens dubte, almenys al començament, el problema més greu en el camp de la sociolingüística. Actualment és oficialment la primera llengua oficial, segons la Constitució Espanyola, i segons l'Estatut del 2006 és cooficial amb el català. Moltíssima gent utilitza el castellà quotidianament, moltes vegades no per convicció o ideologia, sinó simplement per raons pràctiques de comunicació. El castellà va entrar a Catalunya amb els Reis Catòlics, primer com a llengua vehicular suplementària; amb els Borbons, com a llengua oficial (que quasi ningú no parlava), i després de les guerres napoleòniques, amb una certa presència en les capes altes de la societat.⁹ Des de la immigració interna (de l'Estat espanyol), que comença massivament al principi del segle xx, hi ha grups importants de castellanoparlants que durant la primera generació no sempre volien (o no volen) catalanitzar-se (cal diferenciar amb molta precisió entre les capes socials i els moments respectius d'arribada al país). Però l'acceptació del català comença en general amb la segona generació.¹⁰ Avui el fet nou és que la gent jove, gràcies a les millores de l'ensenyament, des de la Transició, en general és *realment* bilingüe, fet que abans es produïa únicament en la classe mitjana; moltes vegades l'ús de la llengua és només funcional, cosa que no es produeix sense problemes quan la freqüència d'ús es decanta per una llengua únicament —en

---

⁹ Cf. Rolf Kailuweit (1997), *Vom eigenen Sprechen, Eine Geschichte der spanisch-katalanischen Diglossie in Katalonien (1759-1859)*, Frankfurt i altres, Lang.

¹⁰ Cal recordar sempre l'important llibre de Francesc Candel *Els altres catalans* (Barcelona, Edicions 62, 1964).

aquest cas, el castellà atès que una praxi bilingüe moltes vegades va lligada a una valoració simbòlica del català.

D'altra banda, hi ha grups que accepten difícilment el català: espanyolistes convençuts i alguns immigrants, sobretot provinents dels països hispanòfons de l'Amèrica Llatina. Una part d'aquesta gent s'allunyarà —fins i tot físicament— d'una Catalunya independent, però d'altres es quedaran i reivindicaran els seus drets lingüístics (coneixem l'exemple de russos que continuen vivint a les repúbliques ara independents i que no volen canviar d'idioma, en part per consciència imperialista, en part en defensa dels seus drets humans i culturals i en part perquè és la seva praxi des de fa generacions). A aquesta gent caldria permetre-li mantenir els seus hàbits, confiant que algun dia, en el futur, també iniciaran els seus néts en l'aprenentatge del primer idioma oficial. Les repúbliques bàltiques mostren que el problema es relativitza ja en una o dues generacions. Una política lingüística acollidora, però sense pressions, potser tindrà els millors resultats. De tota manera, ha de ser evident i visible que la *primera llengua* és i serà el català, però que tothom té els seus drets lingüístics imprescindibles (cosa que avui encara no és així a tot Europa).

3.3. L'occità

Se sap que una varietat de l'occità gascó, l'aranès, és la llengua autòctona de la Vall d'Aran i que des de la llei del 22 de setembre de 2010 és oficial a tot Catalunya. Com que l'occità és el meu primer camp d'investigació, en el qual treballo des del 1967, em permeto fer algunes reflexions crítiques d'aquesta llei, que segon el meu parer mostra bona voluntat, però li falta una mica de realisme. Segons les estadístiques que tenim, les persones que entenen l'aranès són una mica més de 6.000, i els parlants encara són menys. És normal que la seva llengua sigui oficial en els indrets on es parla, però no sé si l'oficialització de l'aranès a tot Catalunya és realment un avantatge, perquè fora de la província de Lleida molt poca gent comprèn aquesta llengua i la parla. Si jo em presento a qualsevol oficina

a Tarragona o Tortosa, per posar un exemple, i exigeixo l'ús de l'aranès, què passarà?: ningú no em podrà contestar i la llei resultarà inaplicable. D'aquesta manera, es crea la impressió que el Parlament de Catalunya ordena reglaments que no es poden utilitzar en la vida pràctica, i aquesta impressió no ajuda a augmentar el prestigi del Parlament. Penso que la cooficialitat de l'occità aranès i de la seva pràctica comunicativa seria més efectiva si es pogués restringir a la província de Lleida, on efectivament la llengua és present i emprada.¹¹ Cal amplificar la seva presència en els mitjans de comunicació, però l'oficialització a tot Catalunya em sembla contraproductiu. Per això utilitzaria la reorganització del dret de les llengües per a establir una restricció de l'oficialitat de l'aranès a la província de Lleida.¹²

3.4. Les llengües de la immigració

Les altres llengües que tenen i tindran un paper a Catalunya són sobretot les llengües de la immigració. Quan parlo d'immigració penso, sobretot, en la gent que ve al país per treballar. Penso molt menys en els grups de gent jubilada que vol passar els seus últims anys o decennis al sol (encara que són menys importants que a les illes Balears). Aquesta gent normalment no cerca la naturalització i té relativament poca influència en la vida social; així, doncs, se la pot incitar a aprendre la llengua pròpia, però, si no ho fa, no és un malastre.

La situació és diferent per als immigrants que vénen per treballar i viure a Catalunya. Ara molts d'ells ja saben que el coneixement de la llengua pròpia és un avantatge. En una Catalunya independent aquest avantatge encara serà més visible. Cal afegir que els diferents grups d'immigrants tenen actituds diferents amb referència a la qüestió de les llengües. Abans ja ho he dit: els immigrants provinents

---

¹¹ Això vol dir, entre altres coses, que «l'occità aranès [...] ha de ser la llengua d'ús en les institucions araneses, llengua de relació amb les institucions generals i llengua pública a l'Aran». Albert Botran, Rosa Franquesa i Montserrat Gimeno (coord.) (2014), [Qüestions d'estat: reflexions per al país del futur](#) (pàg. 32), Barcelona, Institut d'Estudis Catalans/Omnium Cultural.

¹² Hi ha una altra llengua autòctona que és la llengua de signes catalana. No en parlo perquè em sembla que la seva situació legal és clara (també en el marc del dret europeu) i no canviarà.

dels països de l'Amèrica Llatina, un grup numèricament important, són en general bastant refractaris a l'ús del català. Fins ara pensen que amb el castellà (que alguna vegada ells mateixos han après amb dificultats) n'hi ha prou. Caldrà veure si en una Catalunya independent seran més oberts o si un percentatge notable d'ells voldrà emigrar. Els immigrants provinents de països plurilingües, com molts estats africans, moltes vegades accepten el català sense problemes com una llengua suplementària. La situació és una mica més complicada respecte al Magrib, sobretot al Marroc: hi ha els arabòfons que creuen també en la superioritat de la seva llengua i opten pel castellà, i també hi ha els amazics, que tradicionalment són més oberts. Seria important fer una recensió dels immigrants per a veure les actituds que cal esperar i per a preparar estratègies útils. Sabem que fins ara la integració dels immigrants es fa bastant bé a Catalunya: seria bo que aquesta impressió es mantingui i es confirmi.

Per aquesta raó penso que seria positiu crear ràpidament consells per als grans grups d'immigrants que observen i impulsen la política de la integració en general, però també, i sobretot, la política lingüística. Crec que aquesta política hauria de comportar dos elements: l'organització de la integració lingüística, d'una banda, i l'ensenyament de les llengües i les cultures d'origen i la familiarització amb aquestes, de l'altra. Aquests consells haurien d'estar formats per representants de les administracions i dels municipis i per un nombre prou conseqüent de representants dels mateixos immigrants. Això, si tothom juga el joc, hauria de permetre preveure una integració «suau», que podria ser exemplar per a tot Europa. És obvi que la participació dels immigrants seria voluntària, però alhora seria fortament recomanada (evidentment, caldria evitar que es formessin estructures autoritàries o mafioses a l'interior dels grups). L'oferta seria la integració lingüística, sobretot de les segones generacions, és a dir, dels infants, però també la familiarització de la gent gran amb les seves cultures d'origen, de manera que no se sentissin perduts o exclosos en totes dues bandes (em sembla que això és actualment un dels problemes més grans de la immigració a tot Europa:

la gent, i sobretot els joves, no saben a quin grup pertanyen, no se senten acceptats i per això es revolten).

L'estatus de les llengües de la immigració hauria de tenir un reconeixement parcial que permetés als immigrants obtenir assistència en casos de necessitat (a les administracions, per exemple), però que en limitaria la presència pública i simbòlica a casos només necessaris (com avui).

Insisteixo en la importància d'una gestió oberta i democràtica —això vol dir, entre altres coses, respectuosa dels drets de les minories— del problema de les llengües de la immigració. És un repte en el qual tots els estats europeus són confrontats, encara que d'una manera desigual, i que pocs estats fins ara han resolt d'una manera satisfactòria. Les societats relativament homogènies que el nacionalisme dels segles XIX i XX volia generar (i que en realitat no existien, o existien solament en pocs indrets) es van convertir en societats polifacètiques, degudes a la migració per raons polítiques i econòmiques, facilitada pels mitjans de transports moderns. I això no canviarà gens aviat, perquè la distribució de les riqueses i de les oportunitats és desigual i no se'n pot preveure una redistribució més igualitària en un futur calculable. És cert que les condicions canvien parcialment: hi ha països o regions que puguen i d'altres que baixen (o que realment cauen); però una distribució més igualitària no sembla anunciar-se i una reflexió de política solidària, com a política realment efectiva, no existeix. Per consegüent, per un futur indeterminat, hi haurà sempre nous grups que necessitaran la integració i una població que els rebrà i que mantindrà les seves reserves envers ells. Hi haurà grups que voldran utilitzar les tensions inevitables per a crear excessos a l'interior d'un estat, i aquests poden resultar molt cars per a la societat implicada. És evident que l'organització de la convivència crearà despeses, però això serà (molt) més barat i molt menys perillós que la construcció d'una força repressiva i d'una societat que es fonamenti en la violència. A més, cal tenir en compte un element: la majoria dels immigrants pertanyen als grups més actius de la societat d'origen i poden ser un enriquiment considerable per a la societat acollidora si els accepta.

3.5. Altres llengües

Les llengües que s'han enumerat fins ara són les llengües que la població actual de Catalunya utilitza. Ara ens podem plantejar la qüestió de si caldria prendre en consideració altres llengües per a preveure si han de tenir un estatus especial. Recentment, vaig llegir en un article la proposta d'elevat l'anglès al nivell d'una llengua cooficial¹³ en una Catalunya independent. Personalment, no sé si això és una proposta que va realment en el sentit que es vol: cap altre estat europeu no ha pres una mesura comparable. L'anglès és una de les llengües de treball a Brussel·les, pràcticament la primera, però la política declarada (encara que no sempre aplicada) de la UE és el respecte de la pluralitat lingüística i cultural.¹⁴ Conseqüentment, crec que la declaració de l'anglès com a llengua cooficial seria un senyal dolent que mostra una direcció no volguda. Actualment hi ha una tendència cap a l'anglès, però aquesta pot canviar en relativament poc de temps. Quan jo era jove, la presència de l'anglès era molt més petita que avui i ara veiem pujar llengües com el xinès i d'altres que en aquells moments eren molt exòtiques. A aquestes raons objectives, n'hi he d'afegir una de subjectiva: confesso que personalment m'oposo a l'imperialisme angloamericà (com a tots els imperialismes) i per això potser no sóc totalment imparcial. No veig, però, cap raó per què una Catalunya independent hagi de fer un gest d'al·legació d'aquest tipus (i encara menys en un moment en el qual la sortida d'Anglaterra de la UE sembla una opció política real). És clar que l'ensenyament de l'anglès com a llengua escolar ha d'ocupar un lloc important i que cal aconseguir que el nombre més gran possible de catalans se sàpiguen expressar bé en anglès, però això és una altra cosa.

---

¹³ Bernat Joan (2013), «[How to address the language question in a new European state: the Catalan case](#)», *Catalan International Review* (núm. 16, hivern 2013-2014, pàg. 34-36, en particular la pàg. 36).

¹⁴ Cf. Georg Kremnitz (2012), «Neuere Entwicklungen in der europäischen Sprachenpolitik. Einige polemische Bemerkungen», a Petra Stankovska, Maria Wtorkowska i Jozef Pallay (ed.), *Individualna in kolektivna dvojezičnost* (pàg. 35-50), Ljubljana, Filozofska Fakulteta; Georg Kremnitz (2013), «Nouveaux problèmes pour les minorités linguistiques au XXIe siècle. Rendre les langues dominées visibles?», *Europa Ethnica* (núm. LXX, pàg. 106-109).

La construcció d'Europa no es farà amb antieuropeus, sinó únicament amb europeus convençuts, i la simbologia catalana hauria d'anar en aquesta direcció.

4. Observacions finals

Si el poble de Catalunya vota per la independència i finalment l'obté, els reptes seran nombrosos i exigents. Caldrà mantenir la pau cívica, potser amenaçada per petits grups que no voldran acceptar el veredict de les urnes. El problema del dret de les llengües estarà sota l'observació pública a tot arreu del món, perquè la llengua té un paper especialment simbòlic a Catalunya. Em sembla, doncs, que cal preveure una política coherent, acollidora i respectuosa de la gent per a posar-la en pràctica tan ràpidament com sigui possible. Això serà una rèplica forta a totes les acusacions que són previsibles en aquest període de preparació de la consulta i d'acceptació o no-acceptació dels resultats. Amb això (i amb mesures comparables en altres dominis polítics) el nou estat emergent podrà mostrar la seva capacitat de reconèixer i de resoldre els problemes de convivència. I això em sembla l'element més important: una Catalunya independent haurà de mostrar que sap organitzar la convivència pacífica i respectuosa dels grups que la componen i això és idoni per a formar un element integrant de la Unió Europea.

Oberwaltersdorf, 27 de maig de 2014

Georg Kremnitz